

УДК 81'373.612.2:14

ШНИЦЕР Марія, викладач кафедри філософії
Ужгородського національного університету

ОБРАЗНО–СИМВОЛІЧНА ПРИРОДА МЕТАФОРИ

Встановлено, що каузальний стержень природи метафори утворює образно-символічна складова, а її генеалогічна спорідненість з образом і символом простежується за багатьма ознаками і функціональними сферами. Досліджено вплив соціального середовища на освіту, освітню процесуальність, змістовність і покликання у контексті актуальних викликів, проблем і небезпек.

Ключові слова: сутнісна і функціональна спорідненість, смислові й структурні відносини, образ, символ, голографічне тлумачення метафор, продуктивна здатність уявлення.

Шницер М. Образно-символическая природа метафоры. Установлено, что каузальный стержень природы метафоры образует образно-символическая составляющая, а ее генеалогическое родство с образом и символом прослеживается по многим признакам и функциональным сферам. Исследовано влияние социальной среды на образование, образовательную процессуальность, содержательность и призвание в контексте актуальных вызовов, проблем и опасностей.

Ключевые слова: сущностное и функциональное родство, смысловые и структурные отношения, образ, символ, голографическое толкование метафор, продуктивная способность представления.

Постановка проблеми. Освіта – важливий елемент кожної соціокультурної системи, невід’ємний атрибут і навіть імператив суспільства, яке знаходиться в культурно-цивілізаційній фазі розвитку. Процеси в освіті є наслідком ключових, світоглядно резонансних процесів, що відбуваються в суспільстві, а цільові орієнтири освітньої системи не можуть суперечити пріоритетним намірам суспільства. Тому цілком природно, що соціокультурна дійсність (статика, чинний статус-кво), а тим більше – динаміка – здійснюють корекцію змістовно-функціонального покликання освіти: саме під впливом цього фактора відбувається смисло-цільова еволюція освітнього інструментарію.

Вплив соціального середовища на освіту, освітню процесуальність, змістовність і покликання (насамперед у контексті актуальних викликів, проблем і небезпек) є визначальним як для повсякденного функціонування освіти, так і для її еволюціонування на оглядову перспективу. Освіта впливає на індивіда не абстрактно, не "взагалі" чи "в принципі", а цілеспрямовано – для потреб певного суспільства, під

виконання тих чи інших завдань. Оскільки однією з функцій освіти є здійснення соціальної комунікації, то ключового значення набувають інструменти таких комунікативних практик, істотну вагомість серед яких мають метафора, її інструментальні ресурси, можливості й потенціал.

Сутнісна спорідненість метафори та символу полягає у відображенні одного й того ж типу зв'язків – смислових та структурних відносин між різними рівнями буття. Співвіднесення метафори з символіко-архетипічною основою психіки пояснює здатність метафори бути основою побудови картин реальності. Цей аспект виразно проілюстровано однією з найбільш впливових концепцій метафори ХХ ст., авторство якої належить Дж. Лакоффу і М. Джонсону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З-поміж новітніх наукових здобутків у царині образно-символічної природи метафори варто виокремити статтю Л. Драголи [1], в якій осмислюється взаємозв'язок метафори з образом, символом та архетипом. Автор переконливо доводить, що ключові властивості метафори обумовлені її семіотичними особливостями: суміщенням образу та значення, категоріальним "зсувом", значеннєвою дифузністю, неможливістю буквального перефразовування, інтерпретативним плюралізмом, асоціативними підказками, апеляцією насамперед до уяви й інтуїції, а не до шаблонів *ratio*.

Д. Загайська проаналізувала змістовне співвідношення символу, метафори, алегорії, образу і знаку [2]. Істотна сутнісна ознака символу полягає в тому, що він функціонально поєднує знак та образ. Така особливість забезпечує цілісність відображення, яке досягає максимальної виразності завдяки алегорії та метафорі, чия асоціативність генерує знаково-символічну сферу з узагальнюючими властивостями й уподібненнями, необхідними для ефективного образного вираження.

Публікація П. Хуботнякової [3] присвячена дослідженню змістовної кореляції образу і символу у філософії, семіотиці та літературознавстві. Автор аргументовано доводить, що образи-символи розширюють змістовні горизонти твору, породжують ланцюг асоціацій, які дають змогу читачеві провести асоціативні паралелі невідомого з уже відомим, наявним у структурах досвіду і пам'яті. Це один з ключових механізмів теорії і практики гносеології. Завдяки йому стає можливим приріст, систематизація і порівняльний аналіз знань.

Мета статті полягає в осмисленні образно-символічної природи метафори, значущості цього фактора для функціонально-інструментального статусу метафори у сфері суспільної комунікації.

Матеріали та методи. Основа дослідження становлять методи екстраполяції, переходу від абстрактного до конкретного, аналізу та синтезу. Також використано методи каузального аналізу (зокрема, для з'ясування причинно-наслідкових зв'язків, тенденцій і перспектив

функціонування метафоричної сфери) та систематизації (для потреб структуризації та ієрархізації сукупності аспектів, що визначають функціонування метафори).

Результати дослідження. Е. Гомбріх акцентував увагу на двох якісно відмінних філософських традиціях у тлумаченні символізму: аристотелівській (раціоналістичній) та неоплатонівській (містичній), відзначаючи, що аристотелівська традиція заснована на теорії метафор і цілепокладання, яка базується на методі візуальних дефініцій. Ми дізнаємося про самотність, досліджуючи те, що з нею асоціюється. Інша традиція (неоплатонівська або містична, інтерпретація символів) стверджує, що смисл знаків не встановлюється угодою, – він прихований у ньому самому і може бути віднайдений інтерпретатором [4, с. 141].

Принципи тлумачення символізму не обмежуються аристотелівською та неоплатонівською герменевтичною традиціями: наприклад, за Ф. де Соссюром, символ – це передусім результат деякої мотивованості, а за Ч. Пірсом – конвенційності. Загалом же різнотлумачення символів складає одну з найбільш фундаментальних герменевтичних проблем, що є перманентною відтоді, як відбулося розмежування символів за семантичним навантаженням – хронологічно від самого початку символотворення.

Платон витлумачував метафору як символічне поняття, що відображає нерозривність ідеї та матерії в мисленні [5, с. 374–375]. Він дійшов висновку, що істинною є не та мінлива реальність, яка відкривається оку, а інша – невидима й непередбачувана, у формі досконалості. Для незримих, прихованих від розуму сутностей Платон знайшов у повсякденній мові відповідник – ідея, що стверджує: розум, бачить виразніше ока.

Символ – це універсальний інтерпретаційний знак: кожен феномен і закономірність, що мають місце у Всесвіті, є доступними саме завдяки символам. Про "тотальність символу творчості" переконливо писала С. Лангер (Langer S. *Philosophy in New Key*. N.Y., 1942; *Feeling and Form*. N.Y., 1953; *Problems of Art*. N.Y., 1957). Вона вбачала в процесах символізації емоційно-спонтанний вияв людської природи, що інстинктивно утверджується в самодостатності символічних репрезентацій. Однак слід враховувати зауваження Т. Буркхардта: якщо недосконала форма ще може слугувати символом, то ілюзії і симулякри практично не володіють символічним потенціалом [6, с. 194].

У контексті потреб пізнавальної функції символ використовується для класифікації об'єктів, оперування об'єктами за аналогією тощо. З метою забезпечення емотивної функції він відображає стан душі того, хто його використовує. В контексті орективної функції символ постає збудником почуттів і бажань. Реалізуючи магічну функцію, він активує, спонукає до активності визначальні для життєдіяльності сили [7, с. 37–38].

Істотний аспект понятійного розмежування між символом та відображенням з'ясував О. Лосєв, влучно зауваживши, що кожен символ речі так чи інакше є її відображенням, однак аж ніяк не кожне відображення речі є її символом. Наприклад, стіна відбиває кинутий у неї гумовий м'яч, а дзеркальна поверхня відображає промінь світла, проте ні м'яч, ні промінь світла не є символами. Так само фізіологічні рефлексії, будучи де-факто відображеннями, не містять жодного символічного навантаження. Визначальний смисловий маркер символу полягає в тому, що він є чимось змістовно, спонукально й асоціативно більшим, ніж тривіальне відображення: він завжди виходить за межі безпосереднього змісту того предмета, який відображає [8, с. 257].

На численних емпіричних прикладах П. Рікер довів: семантично символ влаштований таким чином, що його буквальный смисл не має значення, оскільки слугує прологом до смислу додаткового, комплексного, поліаспектного, контекстуального [9, с. 39]. Розвиваючи цю тезу, О. Лосєв наводить приклад трійки у Гоголя, що є одним з найбільш упізнаваних символів Росії, позаяк віддзеркалює потенціал, психотип і чесноти цієї країни, а тому є не просто поетичним образом, а саме символом [8, с. 258].

Найбільш стислою і сутнісно бездоганною варто визнати дефініцію символу, зроблену П. Флоренським: це буття, яке в змістовному та інтенційно-спонукальному сенсі є більшим за самого себе [10, с. 287]. Розлоге тлумачення цієї тези надав К. Г. Юнг: символом коректно номінувати річ або образ, який, крім свого звичного, буквального значення, володіє ще й значенням додатковим, яке, по-перше, виходить за межі значення прямого, а по-друге, не піддається вичерпному визначенню або поясненню [11, с. 15]. Один з учнів Юнга переформулював цю тезу в такий спосіб: символ – це об'єкт відомого нам світу, який перекидає асоціативно-аналоговий місток до світу невідомого; це спроба виразити невідоме засобом відомого [12, с. 262].

Раціональне осмислення принципів дії символічної сфери здебільшого позначене багатьма труднощами. Втім, не надто тісна взаємодія зі сферою *ratio* не повинна ставати на заваді вивченню й ефективному використанню символів, оскільки нехтування ними є більш негативним, ніж можливість формально-логічної розбалансованості якогось із тлумачень. К. Г. Юнг мав рацію: деградація духовно-світоглядного стрижня сучасного суспільства є значною мірою результатом ігнорування та профанування символічних глибин культури, які культивувалися й успадковувалися впродовж тисячоліть [13, с. 92].

Ця думка отримала розвиток у М. П. Холла, який переконливо проілюстрував концептуальне положення про інструментально-ресурсний потенціал покликання символів, за допомогою яких люди намагалися повідомити один одному дещо таке, що перевершує суто вербальні можливості. Не випадково містерії обрали символізм як

значно більш винахідливий і дієвий засіб трансляції трансцендентного знання [14, с. 43–44].

За К. Г. Юнгом, символ є способом, засобом аналогії пролити світло на те, що досі належало до сфери невідомого чи нездійсненого [15, с. 287]. Заслугує на увагу й аргументація Х. Захса та О. Ранка, згідно з якою феномен творення символів набуває ознак події, що має переважно репресивну природу, віддзеркалюючи редукцію, зниження рівня мислення до образного рівня внаслідок неможливості прийнятної адаптації до реальних подій.

У перекладі зі старогрецької слово символ означає поєднувати, пов'язувати. Ці первісні уявлення про смислове навантаження будь-якого конкретного символу зокрема і символіки взагалі вочевидь були найбільш автентичними й адекватними глибинному призначенню символіки як такої. Символи – найвпливовіші посередники між людиною та світом: як виразно проілюстрував А. Бєлий, сенс нашого буття розкривається в ієрархії символічних форм пізнання та творчості [16, с. 132].

Природа метафори достеменно символічна – варто хоча б узяти до уваги, що слово "метафора" буквально означає "перенесення". До цієї процедури вдається, зокрема, художник для посилення свого завдання, здійснюючи миттєве зміщення ракурсів бачення речі, "переносячи" річ з одного ракурсу в інший – як правило, несподіваний і деколи здавалося б навіть абсурдний. Зрештою, сама мова *de facto* є символічним засобом порозуміння, а будь-яка символічна форма (понятійний світ пізнання чи образний світ мови, міфу, мистецтва), за влучним висловом Й. Гете, це "синтез світу та духу".

Однією з фундаментальних проблем філософії є проблема образу. Вивчення механізмів формування образу навколишньої дійсності в свідомості людини, його змісту, функцій, ролі в життєдіяльності має виняткове значення для з'ясування причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей становлення світогляду, виникнення ідей, ціннісних пріоритетів і цілепокладаючих орієнтирів. Розробка зазначеної проблематики особливо важлива для забезпечення навчання і виховання, проектування діяльності й соціального управління.

Образ вичерпується фазою, коли на нього дивляться, тоді як символ виходить за ці межі й перегукується з ним лише аспектом своєї чуттєвої явленості. Наприклад, коли геометр креслить на дошці геометричні фігури, то очевидно, що, дивлячись на них, він бачить не конкретні "тут-і-тепер" лінії і крапки, а лінію як таку, крапку як таку. Образи, накреслені на дошці, є для нього лише "способом сходження" до ідеї; іншого значення вони не мають. Якщо з дошки стерти ці образи, то стертою виявляється не ідея, а лише умова її видимості, явленості. Стирається чуттєва явленість ідеї; сама ідея такій езекуції не підлягає. Те, що не "стирається", власне, й складає нередукованість символу в образ.

Метафора функціонує як голографічне явище; це – результат взаємодії різних смислів. Саме голографічна природа метафори забезпечує її здатність породжувати образи й асоціації. Голографічна модель метафори представляє її як один з існуючих способів запису інформації, що протистоїть традиційному цифровому методу. Розуміння метафори як голографічного явища здатне також забезпечити зв'язок її філософського осмислення з її трактуванням у нейропсихології. Голографічна модель, що репрезентує метафору як результат інтерференції (взаємодії) хвильових фронтів, може також слугувати узагальнюючою концепцією відносно теорій взаємодії, що посідають лідируючі позиції в лінгвістичній філософії ХХ ст.

Голографічне тлумачення метафор уподібнює їх образам, які покладено в основу людської свідомості й усієї людської культури. Здатність уявити проблему в образній формі істотно полегшує пошук очікуваного результату. Загалом функціонування метафор базується на продуктивній здатності уявлення як спільній генеалогічній основі чуттєвості та розуму.

Голографічна природа метафор перекидає місток спорідненості фундаментальним архетипічним образам, які закладено в основі людської свідомості й усієї соціокультурної дійсності. Проблема образу має історію спроб свого розв'язання, що починається з учення про ейдоси Демокріта (близько 460–370 до н. е.) і трактату "Про душу" Аристотеля (384–322 до н. е.). Особливе значення для розуміння сутності образу мала теорія відображення. Проблеми образу розроблювалися Е. Ільєнковим, Б. Ананьєвим, О. Леонтьєвим, С. Рубінштейном та ін.

Мова – це так чи інакше деякий образ світу. Втім, не лише образ: мова цілком може бути й метафорою, синонімом, омонімом, кольором, звуком і навіть запахом – практично будь-яким інтегралом якості. Апогей дискурсу з приводу співвідношення думки та образу припав на кінець ХVІІІ – початок ХІХ ст.: якщо Й. Гьоррес наполягав на необхідності цілковитого злиття думки й образу, то Ф. Шиллер у статті "Про необхідні межі прекрасного, особливо під час з'ясування філософських істин" (журнал "Орри", 1795), обґрунтував діаметрально протилежну точку зору: рафінований зміст думки необхідно рішуче відмежовувати від образу – будь-яких конотативних нашарувань.

На перший погляд, це дещо алогічно, але люди надають більшого значення словам, ніж реальності, яку ті покликані зобразити. Більше того, слова часто постають різновидом своєрідного магічного заклинання, засобом якого людина навіть сучасної (а не магічної чи міфологічної) культури намагається вплинути на реальність. Згідно з О. Лосєвим, епіцентр міфологічної інтерпретації мови знаходиться навіть не в окремому слові, а в імені: саме ім'я речі позиціонується чимось таким, що нерозривно пов'язане із самою річчю, є її невід'ємною складовою. Ім'я не існує поза річчю: здійснюючи певні операції

над іменем, ми неухильно впливаємо на річ. На принциповій взаємозамінюваності імені та речі ґрунтується вся словесна магія [17, с. 10–11].

Г. Марсель не розминувся з істиною: подібно до людей і речей, слова втомлюються і зношуються, тому на певному етапі генезису виникає об'єктивна й закономірна потреба їх заміни [18, с. 405]. Ця особливість і водночас закономірність стосується будь-якого слова чи категорії слів – і метафора не є винятком із загального правила.

Між словом та образом існує складна ієрархічна залежність. Завдяки слову образ має двоїсту природу. У процесі пізнання він є, по-перше, результатом безпосереднього впливу об'єктів на органи чуття; по-друге, продуктом соціального досвіду, акумульованого в слові. У слові образ стає узагальненим, категоріальним, осмисленим.

Три поняття – мовна структура, використання мови та соціальна група є підґрунтям теорії вербальної комунікації Дж. Гамперца і сформульованої ним уже класичної дефініції мовного співтовариства – сукупності індивідів, яким притаманна регулярна взаємодія на підставі використання певного обсягу мовних знаків. Члени такої ойкумени відрізняються від інших груп відмінностями використання мови [19, с. 57].

Як аргументовано зазначав Е. Ільєнков, ідеальне – це суб'єктивний образ реального, тобто відображення дійсності у формі свідомості й воління людини [20, с. 219]. З таким змістовним акцентом перегукується інша світоглядна формула Е. Ільєнкова: ідеальне є лише формою (способом, образом) діяльності людини як суспільної істоти, спрямованої на зовнішній світ [20, с. 187].

На переконання В. Тютіна, образ апіорі й апостеріорі ідеальний, позаяк у ньому відсутня навіть дешифрація речовини предмета, немає нервового субстрату (мозку), його зміст є суб'єктивним внутрішнім світом людини. Суб'єкт не лише формує образи, а й керується ними на рівні поведінкових автоматизмів і стереотипів, тобто за посередництва суб'єктивної ідеальної форми відбувається вираження об'єктивного змісту дійсності [21, с. 4–5].

Разом з тим, ідеальний образ є також матеріальним, оскільки: його джерело – результат взаємодії матеріальних речей з рецепторним апаратом; його спосіб існування – матеріальні процеси, стани відображувального апарату (органів почуттів, рецепторів, мозку) і всього організму суб'єкта; виконуючи функцію регулятора дій суб'єкта, він забезпечує ті чи інші рухи тіла, за допомогою яких суб'єкт взаємодіє із зовнішнім світом, чинить необхідний вплив [21, с. 5–6].

Образ є системним об'єктом, складним, хоч і полікомпонентним, але цілісним функціональним утворенням. Зрештою, це – лише формальний аспект образу, який для адекватності потребує наповнення психологічним змістом. Образ є комплексом, який складається з системи взаємодіючих компонентів. Основним його компонентом є концептуальна модель [22, с. 22] як системоутворюючий фактор образу. Концептуальна модель – базальний компонент, глобальний образ, що містить усі знання про об'єкт, включаючи мотиви, цільові орієнтири, аксіологічні пріоритети тощо.

На основі концептуальної моделі вибудовується образ – мета. Як відзначає Б. Ломов, образ – це мета дій, ідеальний або уявний її результат: те, чого немає ще реально, але що треба отримати в результаті діяльності [23, с. 38]. Образне мислення – це не що інше, як конструювання образу середовища, при якому модель розвивається швидше, ніж середовище, а також передбачення, що середовище діятиме згідно з моделлю. Перший крок у розв'язанні проблеми – це побудова моделі або образу, істотних ознак середовища [24, с. 245].

Висновки. Образно-символічна природа метафори постає своєрідним ключем до розуміння особливостей і закономірностей функціонально-інструментального статусу метафори в сфері суспільної комунікації. Фактично метафора віддзеркалює генезис становлення за елевационістським принципом: від образу до символу і від символу до метафори. Така особливість пояснює феномен поширеності й популярності метафор: попри складний смисловий рельєф і непрості принципи дії метафори є доволі популярними інтерпретаційними і комунікативними засобами з тієї причини, що масова свідомість має в своєму розпорядженні своєрідний дидактичний пролог у практику застосування метафор у вигляді знаків, образів і символів.

Істотна функціонально-інструментальна особливість продуктивної здатності уявлення полягає в тому, що вона є спільною генеалогічною основою чуттєвості та розуму. Загалом образне мислення обумовлене самою багатоманітністю навколишнього світу. Акт художньої творчості не є монологом автора із самим собою: це діалог із навколишнім світом з надією на те, щоб бути кимось почутим і зрозумілим, побаченим і відчутим, сприйнятим і усвідомленим. Художник буде зрозумілим лише тоді, коли мова використаних ним образів і художніх прийомів усвідомлена співрозмовником.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Драгола Л. В. Взаємозв'язок метафори з образом, символом та архетипом. Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2014. Вип. 40. С. 103–107. Серія 12 : Психологічні науки.
2. Загайська Д. Л. Співвідношення символу та метафори, алегорії, образу, знаку як засобів художньої виразності. Вісн. ХДАДМ. 2016. Вип. 40. С. 17–23.
3. Хуботнякова П. С. Кореляція понять "образ", "символ" та "образ-символ" у сучасній лінгвістичній парадигмі (на прикладах творів Френка Перетті). Вісн. КНЛУ. Т. 18. № 2. 2015. С. 190–194. Серія Філологія.
4. Гомбрех Э. Символические образы. Вопросы философии. 2001. № 7. С. 138–149.
5. Лосев А. Ф. История античной эстетики. Высокая классика. М. : Искусство, 1974. 550 с.
6. Буркхардт Т. Сакральное искусство Востока и Запада. Принципы и методы ; пер. с англ. Н. П. Локман. М. : Алетея, 1999. 216 с.
7. Ивин А. Л. Социальные символы в структуре научных теорий. Философские проблемы истории логики и методологии науки. М., 1986. С. 36–40.
8. Лосев А. Ф. Логика символа. Философия. Мифология. Культура. М. : Политиздат, 1991. 525 с.

9. Рикёр П. Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике ; пер. с фр. И. С. Вдовина. М. : Канон-Пресс-Ц : Кучково поле, 1995. 287 с.
10. Флоренский П. А. У водоразделов мысли. Соч. в 3-х т. М. : Правда, 1990. Т. 2. 417 с.
11. Юнг К. Г., Франц фон М. Л., Хенденсон Д. Л., Якоби И., Яффе А. К вопросу о подсознании. Человек и его символы. М. : Серебряные нити, 1997. С. 3–64.
12. Яффе А. Символы в изобразительном искусстве. Человек и его символы. М. : Серебряные нити, 1997. С. 257–274.
13. Юнг К. Г. Человек и его символы. М. : Серебряные нити, 1997. 368 с.
14. Холл М. П. Энциклопедическое изложение масонской, герметической, каббалистической и розенкрейцеровской символической философии ; пер. с англ. В. В. Целищева. Новосибирск : Наука ; М. : КСП, 1997. 732 с.
15. Jung C. G. The Structure of the Unconscious. Collected Works. Vol. 7. Princeton : Routledge & Kegan Paul, 1957. 372 p.
16. Бельй А. Критика. Эстетика. Теория символизма : в 2-х т. Т. 1. Вступ. ст., сост. А. Л. Казин, коммент. А. Л. Казин, Н. В. Кудряшева. М. : Искусство, 1994. 572 с.
17. Античные теории языка и стиля. СПб. : Алетейя, 1996. 362 с.
18. Марсель Г. К трагической мудрости и за ее пределы ; пер. с фр. В. В. Бибикина. Проблемы человека в западной философии. М. : Прогресс, 1988. С. 404–419.
19. Gumperz J. J. Language and Social Identity. Cambridge, UK : Cambridge University Press, 1982. 288 p.
20. Ильенков Э. В. Диалектическая логика. М. : Политиздат, 1974. 271 с.
21. Тюхтин В. С. О природе образа. М. : Высшая школа, 1963. 124 с.
22. Завалова Н. Д., Ломов Б. Ф., Пономаренко В. А. Образ в системе психической регуляции деятельности. М. : Наука, 1986. 174 с.
23. Завалова Н. Д., Пономаренко В. А. Структура и содержание психического образа как механизма внутренней регуляции предметных действий. Психологический журн. Т. 1. 1980. № 2. С. 37–50.
24. Гириц К. Интерпретация культур ; пер. с англ. М. : Рос. полит. энциклопедия (РОССПЭН), 2004. 560 с.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2018.

Shnizer M. Imaginative and symbolic nature of metaphor.

Background. *The metaphor is essentially and functionally connected with a symbol. It reflects the same type of connections as symbols do: the conceptual and structural relations between different levels of existence. If a sign is always smaller than the concept represented, a symbol contains more than its obvious meaning.*

The aim of the article is to outline the figurative and symbolic nature of the metaphor and its articulation, and to spread it at the level of social consciousness by means of education.

Materials and methods. *The main methods for this study are methods of extrapolation, transition from abstract to concrete, analysis and synthesis.*

Results. *In the field of education, there is a stereotypical notion of a metaphor as a kind of linguistic decoration, an aesthetic, artistic and symbolic complement to the content of phenomena and processes. This representation is an incorrect simplification, so it needs to be corrected in the form of defining the real functional and instrumental capabilities of the metaphor.*

Conclusion. *The holographic interpretation of metaphors compares them with the images living in the human mind and the whole human culture. The capability of presenting*

a problem as image facilitates greatly the search of the expected result. In general, the functioning of metaphors is based on the productive capacity of presentation as common genealogic basis of emotions and ratio.

A promising direction is the research approach to the relationship between metaphor and symbols and archetypes as holographic phenomena of a larger scale.

Keywords: substantial and functional relationship, conceptual and structural relations, image, symbol, holographic interpretation of metaphor, productive capability of imagination.

REFERENCES

1. Dragola L. V. Vzajemov'jazok metafory z obrazom, symvolom ta arhetypom. Nauk. chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova. 2014. Vyp. 40. S. 103–107. Serija 12 : Psihologichni nauky.
2. Zagajs'ka D. L. Spivvidnoshennja symvolu ta metafory, alegorii', obrazu, znaku jak zasobiv hudozhn'oi' vyraznosti. Visn. HDADM. 2016. Vyp. 40. S. 17–23.
3. Hubotnjakova P. S. Koreljacija ponjat' "obraz", "symvol" ta "obraz-symvol" u suchasnij lingvistychnij paradygmi (na prykladah tvoriv Frenka Peretti). Visn. KNLU. T. 18. № 2. 2015. S. 190–194. Serija Filologija.
4. Gombrih Je. Simvolicheskie obrazy. Voprosy filosofii. 2001. № 7. S. 138–149.
5. Losev A. F. Istorija antichnoj jestetiki. Vysokaja klassika. M. : Iskusstvo, 1974. 550 s.
6. Burkhardt T. Sakral'noe iskusstvo Vostoka i Zapada. Principy i metody ; per. s angl. N. P. Lokman. M. : Aleteja, 1999. 216 s.
7. Ivin A. L. Social'nye simvoly v strukture nauchnyh teorij. Filosofskie problemy istorii logiki i metodologii nauki. M., 1986. S. 36–40.
8. Losev A. F. Logika simvola. Filosofija. Mifologija. Kul'tura. M. : Politizdat, 1991. 525 s.
9. Rikjor P. Konflikt interpretacij. Oчерki o germenevtike ; per. s fr. I. S. Vdovina. M. : Kanon-Press-C : Kuchkovo pole, 1995. 287 s.
10. Florenskij P. A. U vodorazdelov mysli. Soch. v 3-h t. M. : Pravda, 1990. T. 2. 417 s.
11. Jung K. G., Franc fon M. L. , Hendenson D. L. , Jakobi I. , Jaffe A. K voprosu o podsoznanii. Chelovek i ego simvoly. M. : Serebrjanye niti, 1997. S. 3–64.
12. Jaffe A. Simvoly v izobrazitel'nom iskusstve. Chelovek i ego simvoly. M. : Serebrjanye niti, 1997. S. 257–274.
13. Jung K. G. Chelovek i ego simvoly. M. : Serebrjanye niti, 1997. 368 s.
14. Holl M. P. Jenciklopedicheskoe izlozhenie masonskoj, germeticheskij, kabbalisticheskij i rozenkrejcerovskoj simvolicheskij filosofii ; per. s angl. V. V. Celishheva. Novosibirsk : Nauka ; M. : KSP, 1997. 732 s.
15. Jung C. G. The Structure of the Unconscious. Collected Works. Vol. 7. Princeton : Routledge & Kegan Paul, 1957. 372 p.
16. Belyj A. Kritika. Jestetika. Teorija simvolizma : v 2-h t. T. 1. Vstup. st., sost. A. L. Kazin, komment. A. L. Kazin, N. V. Kudrjasheva. M. : Iskusstvo, 1994. 572 s.
17. Antichnye teorii jazyka i stilja. SPb. : Aleteja, 1996. 362 s.
18. Marsel' G. K tragicheskij mudrosti i za ee predely ; per. s fr. V. V. Bibihina. Problemy cheloveka v zapadnoj filosofii. M. : Progress, 1988. S. 404–419.
19. Gumperz J. J. Language and Social Identity. Cambridge, UK : Cambridge University Press, 1982. 288 p.
20. Il'enkov Je. V. Dialekticheskaja logika. M. : Politizdat, 1974. 271 s.
21. Tjuhtin V. S. O prirode obraza. M. : Vysshaja shkola, 1963. 124 s.
22. Zavalova N. D., Lomov B. F., Ponomarenko V. A. Obraz v sisteme psihicheskij reguljaciji dejatel'nosti. M. : Nauka, 1986. 174 s.
23. Zavalova N. D., Ponomarenko V. A. Struktura i sodержanie psihicheskogo obraza kak mehanizma vnutrennej reguljaciji predmetnyh dejstvij. Psihologicheskij zhurn. T. 1. 1980. № 2. C. 37–50.
24. Girc K. Interpretacija kul'tur ; per. s angl. M. : Ros. polit. jenciklopedija (ROSSPJeN), 2004. 560 s.